

РИТУАЛИТЕ И СИМВОЛИТЕ ВЪВ ФРАНКМАСОНСТВОТО

*„Разкритите тайни стават без стойност и
предсказанията губят своя блясък.
Затова не хвърляйте бисерите на свинете,
нито предлагайте рози на магарето”*

1616г. Страсбург, Кристиан Розенкройц

Според широко разпространените представи, символът като понятие стои някъде високо сред тържествените обители на боговете, където рядко идва да го навести някой пристрастен ценител. В този факт се крие особен вид заблуда, защото без да си дава сметка, всеки човек ежедневно използва символи, тъй като всяка дума е един символ. Следователно става въпрос за всекидневна практика, при която ролята на символа се изразява в изказването, на която и да е идея по достъпен начин.

Етимологически думата "символ" произлиза от гръцката "sumballein", което означава "свързвам заедно". С думата "symbalon" отначало се именува разпознавателен знак — предмет или дума, разделена на части, при събирането на които притежателите им се разпознават като братя и се възприемат като такива, макар и никога преди да не са се виждали.

В сферата на идеите символът е също елемент на връзка, богати на опосредстващи звена и аналогии. Той свързва противоречията и помирява противоположностите. Без неговото участие не бихме могли нито да разберем, нито да съобщим каквото и да било. Логиката зависи от него, тъй като се основава на концепцията за еквивалентността и дори самата математика в лицето на цифрите, с които борави се изразява единствено чрез символи.

Както казва Рене Генон *"Символът не е нищо друго освен зафиксирането на един ритуален жест"*, а *"В основата си ритуалът е онова, което се извършва съгласно реда"*.

Следователно ритуалът може да се дефинира като поредица от символи, с които се показва реда във Вселената и нейният ритъм. Според санскритската етимология, думата ритуал означава онова, което съответства на реда (рита).

В ритуала не съществува нищо случайно. Той представлява поредица от символи превърнали се в процедура съставена от жестове, музика, думи, благоухания, обстановка. Всички те възпроизвеждат естествени реакции и ситуации от живота. Всеки древен занаят притежава свой собствен ритуал. Земеделието се подчинява на религиозни правила, металургията се трансформира в алхимия, строителството си има свое собствено посвещение. В зората на праисторическите времена не съществува разлика между светския жест и свещения ритуал, тъй като светското начало не съществува въобще. С развитие на цивилизацията и разширението на светското начало, ритуалите се превръщат все повече в светски, с което се загубва техния изначален и свещен характер, т.е. те се профанизират. В профанското ежедневие всяко занимание е ритуално. Самите ние когато в знак на уважение сваляме шапки и любезно се ръкуваме, като профанизираме един безкрайно стар и свещен жест превърнал се в светски, т.е. един символ преобразил се в обичай загубил своята изначална стойност, който обаче би било опасно да пренебрегваме заради нашата сигурност или просто заради репутацията ни.

Както казва Конфуций, *"ритуалите помагат за хармонията на душата и за общото равновесие на силите — както физическите, така и социалните"*. В древен Китай дори и най-дребната промяна в ритуала се е възприемала като престъпление и се е наказвала като такава. Освен това според мен ритуалът е мост между всекидневното ни битие и духовната ни връзка с метафизичното и божественото, затова нека изучаваме и спазваме нашите свещени ритуали, завещани ни от векове. В следващите няколко реда ще се опитам да обясня поливалентността на част от нашите символи от ритуала и работния килим.

Правоъгълният килим - нарича се още дълъг квадрат. Той може да бъде три пропорции 3x4; 1x1.618 /златното сечение/; 1x2. Вторият израз на златното сечение се свързва с всички добродетели, приписвани на златно сечение и подобни правоъгълници наречени още квадрат слънце и служещи за призоваване. Те са символ на съвършенството в отношенията между земята и слънцето, както и желанието на масоните да бъдат част от това съвършенство.

В план той е образ на Соломоновия храм, но и на цялата работа по Творението с непреодолимите му трудности. В този смисъл той е храм на Светия Дух. Осмислянето на килима води до намирането на загубеното единство на индивида, разпръснало се в множество желаниа до преобразуване на "Аз"-а и бележи победата на духовното над материалното и в същото време на вечното над тленното, на разума над инстинкта, на знанието над сляпото насилие.

Храмът е ограден от **стена**

Стената по традиция е ограда закрилица, която огражда един свят и пречи пагубни влияния да проникнат в него.

В Египет значението на стената като символ произтича от височината ѝ, тя означава издигане над средното ниво.

Свързва се по-скоро със символа на вертикалата, отколкото на хоризонталата. Основното и значение е защита на границите и на разделянето, разделянето между духовното и материалното, вечното от тленното, на знанието от невежеството.

В стената са вградени три **порти** /врати/

Вратата символизира мястото на преход между две състояния, два свята - познатото и непознатото, светлината и мрака, богатство и бедност. Вратата ни отваря път към някаква тайна, но тя е динамична психическа величина, защото не само бележи преход, но и приканва човека да го осъществи. Това е покана за пътешествие в отвъдното. Преходът, към който тя насочва най-често е разбиран в светлината на символа като преход от света на простосмъртните към света на боговете. Вратите в храма са вход към свещеното, което води до Светая светих до мястото на истинското присъствие на Бог. Те изразяват символиката на самия храм, която е врата към небето и достъпа до божията благодат. Вратите на храма са на изток — към изгрева на слънцето, на запад, където залазва слънцето и на юг където получава своя зенит. На север няма врата, тъй като от север не проникват слънчевите лъчи, а освен това на север е божествената, неръкотворна светлина, на която не е необходима врата. Тя е страната на посвещените. Не случайно от север са братята калфи и чираци.

Вътрешността на храма е разделена на три части. В западната част на килима са издигнати две отделни колони. Основният елемент в архитектурата - колоната, е подпора, тя представлява оста на постройката и свързва различните ѝ нива. Колоните осигуряват нейната здравина. Събарянето им означава да се застраши цялата сграда. Те символизират устойчивостта на една сграда, била тя архитектурна, социална или лична. Колоната със своята основа и капител, които я придружават символизират дървото на живота, като основата бележи корените, средната част стъблото, а капитела короната. Представата за отвесност, която доминира в тази ориентация се отнася също до гръбначния стълб, за да превърне колоната в символ на себеутвърждаването. Дървото на живота, космическото дърво, дървото на световите - колоната свързва горния с долния свят, човешкото и божественото. В романската символика колоната е опора на живота, опора на света, изразява силата на Господ способен да разтърси колоните на света.

Колоните в двореца на храма на Соломон са два вида. Колоните в голямата зала на двореца откъдето царят тържествено влизал и където се служело били от кедрово дърво — кедърът е символ на дълготрайност и безсмъртие.

Другите две колони били медни "*Хирам направи два медни стълба и постави стълбовете на храмовия притвор. Постави стълб от дясно и му даде име Иакин; постави стълб от ляво и му даде име Боаз. Тъй свърши работата си над стълбовете.*" (3. Царство 13-22). Медта е свещен метал, знак за неразривния съюз между небето и земята, гаранция за вечна устойчивост на този съюз. Името, дадено на дясната колона изразява на иврит именно представата за сила. Следователно, събрани заедно, двете думи означават, че Бог установява силно, здраво храма и религията, чиито център се явява този храм. Освен това дясната колона е израз на активното начало — мъжествеността, докато лявата на пасивното начало — женствеността. Това тълкуване, което ги отъждествява с органите на оплождането е подкрепено от символиката на нарочето — били изобразени двеста нара около всеки капител (нара е плод на плодовитостта — с много семки). Тези две колони символизират и божие присъствие, едно активно присъствие, което в исторически смисъл води избрания еврейски народ бягащ от Египет през пустинята. С неизброими препятствия по пътя, а в мистичен смисъл насочва душата по пътища на свършенството.

"През нощта огнен, а през деня облачен стълб водели евреите през пустинята край Червено море" (Библ. Изход 13-21-22).

Законите са изписани върху колоната и над нея се произнасят клетвите. Тя е оста на свещеното или свещената ос на обществото. Върху работния килим двете колони са изобразени и белязани с буквите "Г" и „В". Мъжката, действена, огнена колона "Г" е боядисана в червено, докато колона "В" — пасивна, женска, въздушна е боядисана в бяло. Освен това първата е основана на слънцето, а втората на луната. Цялата символика на колоната би могла да бъде изразена чрез стихотворението на Пол Валери "Песен на колоните":

**"Ние едновременно пеем
и крепим небесата!
Дъщери на златните числа
врати към небесните закони...
Ние прекосяваме времената,
а стъпките на сияйните ни тела
са неизразими."**

Екер и Пергел

В образния и доста условен език пергелът е смятан за емблема на точните науки, на математическата точност, в противовес на фантазията, въображението, на поезията. Пергелът в съчетание с екера е важен космогоничен символ, понеже служи за измерването при очертаването на кръга, докато екерът се използва при разчертаването на квадрата. Логистите казват, че в екера и пергела се крие съвършенството на квадрата и кръга. В красивата картина на Уилям Блейк, наречена "Мъдрецът на дните измерва времето", мъдрецът (Великият архитект) е изобразен вписан в слънчевия диск протегнал към света огромен пергел. Според някои автори тази картина символизира измерването или определянето на небесните и земните граници, за които се говори във Ведите и споменават ролята на Ваятеля на Вселената Вишвакарма, както и на масонския Велик архитект на Вселената.

Данте възпява Великия архитект така:

"Този, който начерта чертата на света, предназначена за граница на явните неща." (Рай, 19 40-42)

Пергелът е тълкуван като образ на изписващата или прекосяващата кръговете на света мисъл. Очертаващ образите на движението и сам той подвижен, пергелът се е превърнал в символ на съзидателния динамизъм, атрибут на творческите дейности.

Въртящият се около иглата си пергел, завръщащ се в първоначалната си точка е символ на цикъла на един живот. В масонството, пергелът и екерът представляват съответно небето и земята. Между екера и пергела масонският майстор е в ролята си на посредник, той бележи добрите нрави, правилния ред, хармонията, допълваща небесните и земните влияния, мъжки и женски, на Слънцето и Луната.

Във връзка със символиката на кръга и квадрата - пергелът е свързан по-специално с определянето на времето, а екерът с това на пространството.

В масонската традиция степените на разтваряне на пергела символизират възможностите и степените на познание. 45° се отнася до 4-та степен; 60° - до 6-та степен, а 90° до осма степен. Като ограничава разтварянето на пергела до 90° най-много масонството бележи границите, които човек не бива да прехвърля. Ъгълът от 90° всъщност представлява екера. Екерът е символ на материята, пергелът е символ на духа и на властта му над материята. Разтворен на 45°, пергелът бележи, че материята не е напълно овладяна, докато ъгъл от 90°, осъществява изцяло равновесието между двете сили. Пергелът се превръща в правилен екер. Относителните положения на пергела и екера символизират също различни състояния, в които се намира масона спрямо материалните и духовните сили: ако екерът е поставен върху пергела, материята е над духа; ако двете пособия се пресичат, двете сили са уравновесени; ако пергелът е поставен върху екера, това е белег за духовно надмощие, ако накрая разтварянето на пергела съвпада с това на екера, това е върховното хармонизиране на двата плана - материален и духовен. Екерът е емблемата на императора, който е господар на земята и също на Великият Юпитер (Зевс), който внася ред в нея. Екерът определя формата на всяко нещо, той образува правия ъгъл, който изгражда квадратите, които пък очертават кръговете. Екерът е формата на гръцката буква у (гама). Оттук и древните фигури наричани гамадии: четири противопоставени чрез върховете си екера, които по този начин

очертават между себе си кръст или четири екера образуващи квадрат, чиято среда е белязана с кръст. И в двата случая кръстът в средата е символ на Христос, а четирите екери на четиримата евангелисти или четирите жертвени животни от Откровението.

Бележещ няколко измерения, хоризонталата и вертикалата екерът символизира пространството, но тъй като служи за разчертаването на праволинейни фигури или прави ъгли, той символизира също така праволинейността и съблюдаването на закона и нормите. Провесен на връвта на Великия майстор, означава, че волята му може да има само една насока - съобразена с устава на Братството, и че той може да постъпи само по един начин - в името на доброто.

Линия

Тъй като линията служи за разчертаване на прави, тя е символ на праволинейност, но значението ѝ отива по-далеч, под формата на пръчица за отмерване /манаданда/ тя е атрибут на небесния архитект. Среща ме я под форма на златна тръстика в Откровението, на Метър /за мерене на Нил/ в ръцете на Птах. Жреците от Мемфис считали Бог Птах за създател на света, поставил на земята зримите неща чрез сърцето /мисълта/ и езика /словото/. Древната традиция му приписва създаването на техническите умения и занаяти. Гърците отъждествяват Птах с Хефест.

Линията е най-вече инструмент на строителството и следователно на световното проявление, като такава тя се използва и в масонската символика при посвещение в звание "компаньон". Именно тя позволява да се изработи плана на строежа и се провери правилното му изпълнение. Двадесет и четирите ѝ деления отговарят на деленията на денонощния слънчево-лунен цикъл, най-непосредственото проявление на небесната дейност. Линията символизира съвършенството. Без линия занаятчийството би било подвластно на случайността, изкуствата пълни с недостатъци, науките биха прилагали само непоследователни системи, логиката би била капризна и непостоянна, законодателството своеволно и несправедливо, музиката - нехармонична, философията нищо повече от неясна метафизика, а науките биха изгубили трезвия си поглед върху нещата. Линията е също така средство за изграждане на духовното "Аз", формата на определена духовност. Конституцията на една държава общо играе ролята на линия, защото държавата се създава по нейно подобие. Според дълбокия смисъл на думата, линията е символ на мярата на едно същество, на неговата мисъл и осъществяването ѝ. Както казва св. Августин, всичко е направено според една мяра, дала на всяко същество тегло, форма и измерение.

Отвес

Отвесът, по-често назоваван с думата перпендикуляр, е важен елемент в масонството. Той е изобразяван, окачен на върха на свод и докосващ земята, а това очевидно представлява космическата ос, посоката на небесната дейност. Понякога той нарочно е изобразяван като допиращ се до Голямата мечка (или до буквата "G", която я замества) в центъра на начертана върху земята свастика, т.е. небесният полюс към земния полюс. По-непосредствено значение му се свързва с равновесието на строежа или с правилността на духовното усилие. Целта на този подход е идентификацията със "средния път" или със световната ос. Отвесът е гъвкавия символ на вертикала, той символизира омекотеното с милост правосъдие, архитектурата, геометрията. Той е живото правило на всяка постройка материална или духовна.

Буквата "G"

Един от масонските символи - буквата "G" - заема средата на пламтящата звезда. Обяснението на тази буква, като инициал на думи от съвременните езици - слава /фр. Gloire/, величие /фр. grandeur/, геометрия, Бог /анг. God/. Така тя може да се замени чрез фонетична асимилация с iod от иврит, символ на божественото начало. Като инициал на Геометрия - науката на Великия Архитект на Вселената, но подобно обяснение получава целия си смисъл само ако се допусне замяната на "G" с гръцката буква (гама), която има формата на прав ъгъл. Също така събрани четири букви "у" образуват свастика, полярен символ и обозначават четирите позиции на Голямата мечка, периода на деня и годината. Понякога отвесът се спуска до буквата „G” в средата на свастиката, така буквата “G” се явява заместител на Голямата мечка и следователно изображение на небесния полюс. „G” символизира озаряващия център водител.